

4. Uluslararası Türk - Asya Kongresi

"Asya'da Bölgesel Örgütler, Kurumsallaşma ve İş Birliği "

(27 - 29 Mayıs 2009, İstanbul)

Kongre'ye, Afrika'nın kalkınma sürecinde önemli roller üstlenen bölgesel ekonomik toplulukların yanı sıra uzmanlık programlarının, Türk ve Afrikalı sivil toplum kuruluşlarının ve Türk resmi kuruluşlarının değerli temsilcileri konuşmacı olarak iştirak etmiştir.

Kongre'de TASAM Başkanı Süleyman Şensoy, TİKA Başkan Yardımcısı Dr. Mustafa Şahin, Afrika Birliği Komisyonu'nun Departman Direktörü Prof. Couaovi A. L. Johnson ve Fas Krallığı'nın Dışişleri Bakanlığı'ndan Devlet Bakanı Latifa Akharbach kısa birer açılış konuşması yaparlarken; kongrenin ilk gününün ilk oturumunda bölgesel ekonomik topluluklar, ikinci oturumunda yine bölgesel ekonomik topluluklar ve uzmanlık programlarının temsilcileri birer konuşma yapmıştır. Programın ikinci gününde gerçekleştirilen üçüncü ve dördüncü oturumlarda ise sırasıyla Sivil toplum kuruluşları ve Türk resmi kurumlarının, bölgesel ekonomik kuruluşlar ve uzmanlık programları arasındaki işbirliği olanakları ele alınmıştır. Kongre, Türk ve Afrikalı diplomatik misyon temsilcilerinin genel değerlendirmeleriyle sona ermiştir.

Kongre'de Afrika'nın Milenyum Kalkınma Hedefleri'ne ulaşabilmesi için sürdürülebilir bir kalkınma hızı yakalaması, makro ekonomik istikrarı sağlaması, kıtada barış ve güvenliğin tesis edilmesi, demokrasi, insan hakları ve iyi yönetim konusunda gösterilen olumlu çabaların sağlam temeller üzerine oturtulması gerektiği kaydedilmiştir. Bu açıdan bölgesel ekonomik teşkilatların, üye ülkeler arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesine, geniş çaplı serbest ticari ve ekonomik bütünleşme yoluyla kalkınmanın önemli bir aşamasını oluşturduğuna vesile olduğu ve küresel ekonomiye de katkıda bulunduğu belirtilmiştir.

Afrika kıtasında yer alan söz konusu teşkilatların, son dönemde kıtanın; savaşlar, krizler ve hastalıklar kıtası şeklindeki önceki olumsuz imajının tamamen ortadan kaldırılması konusunda da önemli adımlar attıkları, bu yönde kayda değer gelişmeler ve başarılar sağladıkları bildirilmiştir. Afrika'daki yaşam koşullarının iyileşmesinde ekonomik koşullardaki iyileşme ve büyümenin kilit bir rol oynayacağı ve bu bakımdan karşılıklı ticaret hacmindeki artışın temel hedeflerden birisi olduğu vurgulanmıştır.

Türkiye'nin de bu doğrultuda Afrika Birliği başta olmak üzere, bölgesel kuruluşların kıtanın kalkınması, çatışmaların önlenmesi ve çözüme kavuşturulması hususlarındaki rollerinin bilincinde olduğu ve söz konusu gelişmeleri memnuniyetle karşıladığı ifade edilmiştir.

Türkiye ile Afrika arasındaki ilişkilerin daha etkin olması ve buna bağlı olarak yeni işbirliği fırsatlarının yaratılması amacıyla resmi birimler, özel sektör temsilcileri, akademik ve sivil toplum kuruluşları arasında üst düzey ilişkilerin geliştirilmesi gerektiği, bu açıdan karşılıklı

ilişkileri geliştirmeyi amaçlayan bu tür kongrelerin desteklenmesinin büyük önem taşıdığı kaydedilmiştir.

Kongre'nin kapanış oturumunda genel değerlendirmelerde bulunan Türk ve Afrikalı diplomatik misyon temsilcileri; her yıl farklı bir konseptle düzenlenen Türk - Afrika Kongreleri'nin Türk ve Afrikalı resmi kurumların temsilcilerinin, sivil toplum kuruluşlarının temsilcileriyle bir araya gelerek son dönemde oldukça istikrarlı bir gelişim gösteren Türkiye - Afrika ilişkileri hakkında kapsamlı görüş alışverişinde bulunmalarına imkan sağladığını, bunun yanı sıra Türk ve Afrika kamuoyunun da bu konuda bilinçlendirilmesi açısından büyük önem arz ettiğini vurgulamışlardır.

Türkiye'nin 1998 yılında ortaya koyduğu Afrika'ya Açılım Planı'nın ardından söz konusu süreçte oldukça önemli değişimlerin ve gelişmelerin gözlemlendiği bildirilirken, Ocak 2008'de Addis Ababa'da düzenlenen Afrika Birliği Zirvesi'nde Türkiye'nin "stratejik ortak" olarak ilan edilmesinin ardından yakın dönemde gerçekleştirilen Türkiye - Afrika İşbirliği Zirvesi'nin bugün gelinen noktayı daha iyi özetlediği ve Türkiye ile Afrika ülkelerinin birbirlerini daha yakından tanımaya başladıkları, bunun da önümüzdeki sürece daha olumlu yansıtacağı ifade edilmiştir.

Gelişen ilişkilerde Afrika'da faaliyet gösteren bölgesel ekonomik teşkilatların öneminin göz ardı edilmesinin mümkün olamayacağı, Türkiye'nin de Afrika'yla olan stratejik ortaklığı çerçevesinde gelecek dönemde Afrika'daki bölgesel ekonomik topluluklar ile ilişkilerini geliştirmeyi tasarladığı ifade edilmiştir.

Kongre'nin son günü ise konuklarımıza İstanbul'un tarihi ve kültürel yerleri gezdirilerek ülkemizin en iyi şekilde tanıtımı yapıldı.

SONUÇ BİLDİRİSİ

4. Uluslararası Türk - Asya Kongresi 27-29 Mayıs 2009 tarihleri arasında İstanbul'da icra edilmiş ve son derece yapıcı ve samimi bir ortam içerisinde cereyan etmiştir. Kongre, Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi (TASAM) tarafından düzenlenmiş ve "Asya'da Bölgesel Örgütler, Kurumsallaşma ve İş Birliği" teması üzerine odaklanmıştır.

Kongrede, iki gün boyunca "Yeni Dengeler Asya Jeopolitiği ve Kurumsallaşma", "Bölgesel İşbirliği Örgütleri", "Bölgesel Ekonomik Örgütler", "Bölgesel Uzmanlık Kuruluşları ve Entegrasyon" gibi konularda başta İslam Konferansı Örgütü ve Şanghay İşbirliği Örgütü olmak üzere pek çok bölgesel ve uluslar arası örgütün genel sekreteri, akademisyen ve uzmanlar tarafından sunumlar yapılmıştır.

1 - Asya kıtasının giderek Dünya'nın jeo-ekonomik ve jeo-politik odağına girmesi, Asya ülkelerini küresel gelişmelere karşı daha duyarlı hale getirmiş ve bu durumun sonucu olarak

da yeni uluslararası denklemlerin şekillendirilmesinde önemli roller üstlenmelerine neden olmuştur. Ne var ki bugün Asya'nın bir takım meydan okumalar ve sorun alanları ile yüz yüze olduğunu kabul etmemiz gerekmektedir:

- Asya Kıtası'nda ekonomik, siyasi ve güvenlik işbirliği için gerekli hukuksal-kurumsal genel çerçeve henüz oluşturulamamıştır. Bu nedenle Asya ülkeleri küresel sorunlar karşısında birlikte eylem yeteneğinden yoksun kalmaktadır.
- Asya'nın içsel sorunlarının üstesinden gelememesine mukabil, kıta dışı müdahalelerin varlığı, siyasi ve güvenlik süreçlerini daha da karmaşıklaştırmaktadır.
- Asya ülkeleri arasındaki geçmişe dayanan sorun, gerilim ve sürtüşmelere, geleneksel olmayan sorunların eklenmesi (su, çevre, enerji ve gıda güvenliği vb..) kıtada güven ve işbirliğini zedelemektedir.
- CICA, SAARC, APEC, ASEAN, ACD, PGCC, ECO, ŞİÖ gibi Asya'daki çeşitli kurumların farklı yapılanmalarıyla birlikte varlığı, olumlu katkıları yanında karar alma ve bunları uygulama iradesini zayıflatmaktadır.

2 - Asya kıtasında aynı yönde eğilim ve birlikte eylem yeteneğine ulaşabilmesi için ortak değerlere, geçmişe dayalı dostane ilişkilere vurgu yapılmalı ve Asyalı kimliği yeniden tanımlanmalıdır. Modernizmin etkisi ile Asya ülkeleri Batı'ya yönelimin sonucu olarak birbirlerini Batı aynasında görme alışkanlığına sahiptir. Doğal olarak bu süreç gelinen noktada yapıcı teamüllerin yok olmasına ve Asya ülkelerinin birbirlerine yabancılaşmasına yol açmıştır.

Bu noktada, Asya kıtasında aynı yönde eğilim ve birlikte eylem yeteneğine ulaşabilmesi için ilk adımların kıta içerisinde ve Asya ülke ve halkları tarafından atılması gerekmektedir. Asya bölgesinde ekonomik ve siyasi kuruluşların faaliyetlerinin eşgüdüm sağlanarak aynı yönde yürütülmesi, kıta içi birlikteliğin alt yapısını hazırlamak notasında yaşamsal bir önem taşımaktadır.

3 - Bu doğrultuda devletlerarası ilişkilerin ve teamüllerinin kendisi Asya kıtasında aynı yönde ilerleme sürecinin en önemli bölümünü oluşturmaktadır. Bu yüzden kıtada ve uluslararası arenada oluşan durumlarda, ortak yöntem ve tutum çerçevesinde tüm Asya ülkelerinin siyasi, ekonomi ve kültürel makamlarının arasında fikir birliği ve diyalogun tesisi ve süreklilik kazanması, söz konusu süreçte büyük önem arz etmektedir. Elbette ki bu gelişmelerin resmi ilişkiler düzeyinde kalmaması gerekmektedir. İşbirliği, aynı yönde ilerleme, birlikteliğinin tesisi, Asyalı milletlere ve kamuoyuna tarihi hafızanın ve Asyalı kimliğin ortak kavranışına yönelik desteğin sağlanması, Asya kıtasında aynı yönde ilerleme ve gelişmeye daha geniş bir anlam vererek, yapılandırılmasında etkili olacaktır.

4 - Düşünce üretilmesi, fikir alışverişlerinin ve gereken edebiyatın oluşması, istişare ve bölgesel işbirliğinin paralelinde Asya ülkelerinin kültürel ve medya diplomasisi, mütalaa ve araştırma müesseseleri, bilim, kültür ve akademik araştırma merkezlerinin olanakları ve kapasitesinden faydalanabilmesi, Asya'da aynı yönde ilerleme birlikteliğini, kıtadaki ülkelerin jeopolitik bir sermaye ve imtiyaza dönüşmesine olanak tanıyacak ve Asya birlikteliğinin oluşumu ve şekillenmesine uygun ortam hazırlayacaktır. Bölgesel kuruluşların işbirliği ve

bunun kurumsal hale getirilmesi, bu toplantının amaçlarından sayılmaktadır. Bu konu son derece önem arz etmektedir. Çünkü kurumsallaştırma, işbirliğinin ve aynı yönde çalışmanın ilk şartlarından biridir.

5 - Asya ülkeleri sahip oldukları tarihsel ve kültürel birikim, muazzam ekonomik kapasite ve zengin enerji kaynakları ile dünyada saygın bir konuma sahiptirler. Bu imkan ve kapasitelerini kullanmak suretiyle eski bir kıta olan Asya, gelecekteki işbirliği yollarını aydınlatacak ve işbirliği alanını uluslararası düzeyde oluşturacaklardır.

6 - Asya, nükleer silahlardan arındırılmalı ve bu şekilde yoluna devam etmelidir. Uluslararası barışı sağlarken tüm ülkelere eşit güvenlik verilmelidir. Çünkü eğer bazı ülkelerin güvenlikten yararlanmasına izin verilmezse ülkeler arasında oluşacak ciddi güven problemlerinin önüne geçilmesi mümkün olamaz.

7 - Mevcut göstergeler Asya'nın siyasi-ekonomik açıdan uluslar arası arenadaki yerinin sürekli sağlamlaştığını göstermektedir. Bu kıta gelecekte işbirliği sağlanarak değişik alanlarda gelişme yeteneğine sahiptir. Bu işbirliğini yapabilmemiz için tüm imkan ve kapasitelerimizi kullanmamız gerekmektedir. Bu imkanlar siyasi, ekonomik, kültürel ve bölgesel kurumlardaki başarıları kullanma şeklinde olmalıdır. Böylece Asya'da kurum içi yetenekleri kullanarak kapsamlı işbirliğinin yollarını bulmuş olacağız. Bu sayede kıtada karşılaştığımız zorlukları önleyebilir, sorunlarımızı çözebilir ve her alanda gelişme sağlayabiliriz.

8 - Asya kıtası bölgedeki önemli siyasi ve ekonomik işbirliği kuruluşlarından yararlanmaktadır. Güney Doğu Asya Milletleri Topluluğu (ASEAN), Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) ve Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (ECO) bunlardan bazılarıdır. Bunlardan her biri bölgesel stratejik amaçlar doğrultusunda şekillenmiştir. Asya kıtası düzeyinde amaçlara ulaşmak için bölgesel kuruluşlar verimliliklerini arttırarak kendilerini kuruluşlar arası işbirliğine hazırlamalıdır.

9 - Asya kıtası bu zengin potansiyele ve imkanlara rağmen birlik ve beraberlik için çok yönlü bir kurumsal yapıdan yoksundur. Bu birliktelikler ekonomik, kültürel ve siyasi alanda olmalıdır. Bu yönde oluşturulacak kurumsal yapı, Asya milletlerinin refah ve huzuru için her yönlü ve kapsamlı stratejiyi gerçekleştirebilmelidir.

10 - Asya ülkeleri arasında bilimsel alanda ortak çalışma gruplarının oluşturulması ve etkin hale getirilmesi bir zorunluluktur. Bilimsel alanda geliştirilecek işbirliği diğer alanlardaki ilişkileri olumlu etkileyecek ve destekleyecektir. Bu konuda kıtadaki üniversitelere, düşünce kuruluşlarına büyük görev ve sorumluluk düşmektedir.

11 - Yatırımların sürekliliğinin sağlanması için öncelikle yatırımcıların hukuki haklarının güvence altına alınması, korunması ve iyileştirilmesi gerekmektedir.

Yatırımların "karşılıklı" nitelik taşıması, Asya'da ekonomik faaliyetlerin daha sağlam temelde gelişmesine büyük katkı sağlayacaktır. Geçmişten bu yana devam eden her ticari engel

ortadan kaldırılmalıdır. Yapılacak yatırımlar ve ekonomik faaliyetlerle ilgili ruhsat, lisans, vize, gümrük, korumacılık ve vergi gibi konularda problemler vardır. Örneğin, taşımacılık konusunda sayılan sorunlar yanında geçiş kotası ve gümrüklerin altyapı yetersizliği gibi ciddi sıkıntılar vardır. Bu konularda karşılıklı olarak acil çözümler bulunmalıdır.

12 - Dünyada ve Asya'da hızla değişen dengelere kayıtsız kalmamak için Türkiye, Şanghay İşbirliği Örgütü'ne ve ASEAN'a gözlemci devlet statüsünde katılmalı, özellikle Şanghay İşbirliği Örgütü stratejik önem açısından dikkatle takip edilmeli,

Çin, Hindistan ve Rusya ile stratejik ilişkiler her boyutta güçlendirilmelidir, geçmişten kalan ve ilişkileri olumsuz etkileyen bir kısım önyargılar ve anlayışlar bilinçli bir süreç içerisinde terk edilmelidir.

Türk - Asya Kongresi İnternet Sitesi

tasamasya.org

Türk - Asya Kongresi internet sitesi **www.tasamasya.org** adresinde yayındadır.